

HÄLLESTADS- BYGDEN

ÅRGÅNG 40
Nr 1, 2011

INFORMATION FRÅN
HÄLLESTADS HEMBYGDSFÖRENING

HÄLLESTADSBYGDEN - Nr 1, 2011

Ansvarig utgivare:

Styrelsen för Hällestads Hembygdsförening, Hällestad
Plusgiro 10 45 79 – 8

Bäste läsare, hembygdsvän!

Nu har det gått ett år på det nya decenniet. Många goda arbetsinsatser från styrelse och medlemmar har skapat optimism och glädje vid vår hembygdsgård.

Våra nya arrangemang under året, bakluckeloppis, allsångskväll och torpvandring, hoppas jag blir stående inslag kommande år. Även i år blev firandet den 6 juni trevligt med fint väder och stor anslutning. En annorlunda upplevelse fick jag och min fru när scouter från Björsäter med kanoter strandade vid vår åkant!

Nu har vi också tassat in i dataåldern. Per-Erik, som är arbetslös, arbetar halvtid hos oss med att dokumentera inventarier och fotografier och sedan lägga in uppgifterna i datorn. Bengt Siljedahl har skänkt utrustningen och hjälpt oss igång. En hemsida är på gång till nästa år.

Jag vill rikta ett stort tack till Gustav Johansson och hans dotter Birgit för sammanställningen av artiklarna till denna tidning.

Sist, men inte minst, vill jag tacka styrelsen, besökare och frivilliga armar för det gångna året 2010 och hoppas på ett nytt, roligt och spännande 2011.

Ordföranden

ÅRSMÖTE

Föreningens årsmöte hålls i
Församlingshemmet i Hällestad
fredag den 18 mars 2011 kl. 19.00

Förhandlingar - Kaffe - Lotterier

Kåseri av Erling Thyselius.

VÄLKOMMEN!

PROGRAM

VÅREN OCH SOMMAREN 2011

7-8 maj	kl 10.00-16.00 Se annons	Öppet hus i Gruvstugan Servering
15 maj	kl 11.00 Se annons	Allsång Servering
Maj, juli	Se annons	Gudstjänst vid Hembygdsgården, Servering
2 juni	kl 19.00	Bygdespel vid Gruvstugan (Långvänta)
4 & 5 juni	kl 16.00	
6 juni	kl 19.00	
8 & 9 juni	kl 19.00	
6 juni	kl 16.00	Nationaldagsfirande vid Hembygdsgården, Servering
14 juli	kl 10.00-16.00	Loppis
13 augusti	kl 10.00-16.00	Hellste' Marken vid Hembygdsgården
Vår och höst	Se annons	Torpvandringar

Verksamhetsberättelse för HÄLLESTADS HEMBYGDSFÖRENING Verksamhetsåret 2010

STYRELSENS SAMMANSÄTTNING

- *Ordförande*
Rolf Eriksson
- *Vice ordförande*
Marianne Johansson
- *Sekreterare*
Birgitta Andersson
- *Kassör*
Inga-Britt Ericsson
- *Arkivansvarig*
Rolf Eriksson
- *Ledamot*
Gösta Kronvall

Suppleanter

- Harald Johansson
- Lennart Evertsson
- Uno Samuelsson
- Sven-Olof Johansson
- Weine Andersson

ÅRSMÖTE

Hembygdsföreningens årsmöte hölls i Hällestads församlingshem fredagen den 26 mars 2010. Jan-Eric Karlström valdes till ordförande för mötet och Birgitta Andersson till sekreterare. Det var ett välbesökt möte. Förutom de vanliga årsmötesförhandlingarna bjöd Yvonne Fransson på under-

hållning tillsammans med vänner. Jan-Eric Karlström visade en modell av ett stampverk som han tillverkat, det användes vid järnframställning. Styrelsen sålde lotter och serverade kaffe.

MÖTEN OCH SAMMANKOMSTER

Vid 12 tillfällen har styrelsen sammalts för möten i Hembygdsgården.

Vid Gruvspelsgruppens föreställningar "Dikter i vinternatten" och "I väntan på Christopher" ansvarade föreningen för kaffeserveringen.

När Gruvstugan hade "Öppet Hus" i början av maj medverkade hembygdsföreningen genom att servera kaffe till besökarna.

Nationaldagen firades även i år i vår vackra hembygdspark. Louise Jardstål från Dahlias Blommor höll nationaldagstalet.

Årets friluftsgudstjänst hölls den 4 juli i hembygdsparken, Henrik Hammar tjänstgjorde.

Föreningen höll i värdskapet när det var dags för den årliga träffen för hembygdsföreningarna i Finspångs Kommun.

En grupp ungdomar från Björsäters scoutkår besökte föreningen. De kom med kanot på Hällestadån och övernattade i vårt tält vid Hembygdsgården. Rolf Eriksson öppnade upp husen och guidade de mycket intresserade ungdomarna.

Uno Samuelsson ordnade en vandring i Folkström. Lennart Samuelsson guidade vid en del av alla de sevärdheter som finns där.

En av föreningens medlemmar ordnade kusinträff i bygden, en grupp besökte hembygdsgården och blev guidade i husen.

NYHETER

Föreningen har under året anordnat bakluckeloppis och allsångskväll och båda evenemangen tilldrog sig stort intresse och besöksantalet var positivt. Magnus Henriksson, tillsammans med sonen Fredrik, planerar och jobbar med den hemsida som i framtiden skall presentera vår förening på Internet.

Per-Erik Lindhé började den 1 november arbetet med att lägga in materialet från vårt arkiv på dator.

REPRESENTATION

Rolf Eriksson har medverkat vid planeringen av nationaldagen. Han har även guidat de besökare som sökt sig till hembygdsgården, en del av dessa var ättlingar till von Platen.

Radio Östergötland besökte föreningen, det var Nils Boström som in-

tervjuade Rolf Eriksson, Inga-Britt Ericsson, Ragnar Johansson och Gustav Johansson.

Marianne Johansson har representerat föreningen vid Gruvspelsgruppens planeringsmöten.

HEMBYGDSGÅRDEN

Tack vare "Gubbdagiset" har mycket arbete med underhåll vid hembygdsgården blivit gjort under året som gått. Exempel på detta är:

- Renoverat taket på Madam Bruns stuga
- Skrapat och målat trädgårdsmöblerna
- Hämtat tegelpannor som skänkts till föreningen
- Skötsel av örtagården
- Städning av körvandringen
- Bygge av ramp som kan användas vid rengöring av gräsklipparen

HÄLLESTADSBYGDEN

Årets exemplar av föreningens tidning har sänts ut till alla medlemmar.

MEDLEMMAR

Föreningens medlemsantal är 460 stycken.

SLUTORD

Styrelsen ser tillbaka på det gångna året och sänder ett tack till alla medlemmar som arbetat med olika projekt under året.

Styrelsen

ALLSÅNGSKVÄLL VID HEMBYGDSGÅRDEN

Marianne Johansson

Den gångna sommaren bjöd på många varma och fina kvällar. Vid en av dem, i mitten av juli, gick allsången vid Udden av stapeln för första gången. Förväntan låg i luften. Skulle några anamma styrelsens inbjudan till en sångkväll i de vackra omgivningarna? Jodå, när klockan närmade sig 19.00 strömmade folk till och tog plats i tältet där en scen byggts upp och stolar ställts fram. Det var både Hällestadsbor och utsocknes. Till vår

stora glädje kom fler än beräknat så de utplacerade stolarna räckte inte till, utan flera fick plockas fram. Totalt var det ett sjuttiootal personer som stämde upp i "Schottis på Valhall", "Två små röda rosor", "Pärleporten", "Sången om Annsjön" och andra kända sånger.

Allsången leddes av Lasse "i bana" Gustavsson, Leif Gårdman och Sölve Holgersson.

Efter cirka 1,5 timme var det dags för kaffepaus. Kön ringlade lång till Elvy Andersson, Gull-Britt Evertsson och Inger Kronvall som serverade kaffe och ostkaka.

Efter pausen tog allsången ny fart i tältet, där även en del tog med stolarna ut i kvällssolen och njöt av musiken.

Vi avrundade vid 22-tiden och konstaterade nöjda att kvällen varit lyckad och gett mersmak inför 2011. Det blir flera allsångkvällar till sommaren. Du är varmt välkommen då. Hem och sjung upp!

BAKLUCKELOPPIS VID HEMBYGDSGÅRDEN

Birgitta Andersson

Planerna på att anordna loppis har funnits med på våra styrelsemöten ett tag. På vårvintern bestämde vi oss för att nu var det dags. Att det blev just den 15 maj var en slump, det är omöjligt att veta hur vädret ser ut när den dagen kommer.

Vi delade ut flygblad och affischerade för att nå ut till så många som möjligt. I föreningens tidning Hällestadsbygden hade vi en annons som nådde 460 medlemmar, dessutom hade vi en annons i Focus Finspång. Detta gjorde att vi hade drygt tjugo föranmälningar när det blev dags, en siffra som vi var mycket nöjda med för att vara första försöket.

Lördagen den 15 maj inleddes med regn, för oss som drömt om en dag i hembygdsparken med klarblå himmel dalade humöret. Men, regnet drog förbi och det artade sig till att bli en fin dag.

Säljarna kom till hembygdsgården och körde in med bilarna och "dukade" upp sina varor. Utbudet var mycket varierande, allt från barnböcker till julpynt. Ett dilemma som många säljare drabbas av är att man frestas att titta på vad grannarna har att sälja, vilket oftast resulterar i att det vid hemkomsten finns mer i bagaget än när man åkte på morgonen!

Fredrik Henriksson och Ulla Nielsen säljer på bakluckeloppis vid Hembygdsgården. Marianne Johansson tittar på utbudet.

NU VAR DET 1932

Aron Oskarsson

Den 26 april 1932 inkom till Landskansliet i Linköping och diariefördes ett brev med ett otal bilagor. Brevet var undertecknat av 11 Hällestadsbor:

Till: Konungens Befallningshavande i Östergötlands län Linköping

Med anledning av de beslut, som fattats av Hällestads arbetslöshetskommitté den 29 mars 1932 §3 och första delen §4 (bil.nr. 9) Hällestads fattigvårdsstyrelse den 2/4 1932, (bil. 10) samt Hällestads kommunalfullmäktige den 16/4 1932, §27, punkt 1 och 11, få vi anföra följande:

Den 20/2 1932 fattade Hällestads kommunalfullmäktige beslut om att till bekämpande av arbetslösheten inom kommunen anordna vägarbete å d.s.k. Getryggsvägen mellan Ljusfallshammar och Grytgöl. För detta ändamål anslog fullmäktige en summa av 10.000 kr under förutsättning att statsbidrag kunde erhållas med 50 % av kostnaden för vägarbetet. På grund av arbetslöshetskommitténs underlåtenhet att följa de av Statens Arbetslöshetskommission utfärdade "Råd och Anvisningar", som finnes angivna å sid. 29 i nämnda skrift angående statskommunala arbeten, erhöles intet statsbidrag och arbetet inställdes efter en kort tid. En följd härav var att de vid detsamma anställda arbetslösa permitterades.

Enligt Arbetslöshetskommitténs protokoll, (bil. 9), §3, hade från A K inkom-

mit skrivelse att arbete beretts 5 st. arbetslösa från Hällestad vid nr. 167 Kvistrumsvägen, Falerum. Den 23/3 anmodades enl. samma prot. och par. ett visst antal arbetslösa inom Hällestad genom fjärdingsman Berggren att förmedelst namnunderskrift å bifogad blankett (bil 12) anmäla sig till detta arbete. Härvidlag är att märka, att enl. Arbetslöshetskommitténs prot. nr. 5, §4 och 3, (bil. 5) skulle i händelse att arbete kunde beredas vid A.K., personer inom nummerföljden 11–25 utses. Så har ej skett utan har man anmodat endast en i denna nummerföljd antecknad person nr. 22 Martin Andersson att avresa. Till följd härav har Arbetslöshetskommittén genom beslut den 29 mars 1932, prot. nr. 9, §4 (bil. 9) beslutat avstånga dessa personer från såväl eventuellt kommunalt arbete som ock fattigvårdsstyrelsen enl. prot. av den 2 april 1932, par 7, (bil. 10) från fattigunderstöd.

Denna åtgärd från Arbetslöshetskommitténs sida strider mot det beslut, som fattades av densamma den 22 febr. 1932, prot. nr. 5, §5 (bil. 5) där det heter "äro avstångda från kommunalt understöd" men ej kommunalt arbete.

Arbetslöshetskommitténs hela beteen-
de är baserat på den uppfattningen, att
de i dess prot. nr. 9 §3 (bil 9) nämnda

personerna skulle vägrat avresa till A.K. Så är ej förhållandet. Enl. prot. nr. 9 §3 gällde det avresa till Falerum men i blanketten (bil.12).står det Jönköping.

Lördagen den 26 mars 1932 kl. 10 fm. infunno sig samtliga de i prot. nr. 9 §3 omnämnda personer å kommunalkontoret för erhållande av instruktioner. Någon ledamot i Arbetslöshetskommittén fanns ej där och trots upprepade telefonpåringningar till dels ordf. dels vice ordf. i nämnda kommitté att infinna sig, kunde dessa ej förmås härtill. Enda svaret blev, att de hade ej med oss att göra. Då en av de arbetslösa per telefon talade med ordf., utfor denne i obehärskat språk och svordomar och ringde helt resolut av.

Enligt protokoll från Hällestads kommunalfullmäktigesammanträde den 16 april 1932, §27, punkt 1 och 11, (bil. 11) har 6000 kr beviljats till rent kommunalt arbete. Genom det förfarande som arbetslöshetskommittén och fattigvårdsstyrelsen enl. ovan visat, synes de vilja icke blott vägra oss fattigunderstöd utan vad värre är, även arbete vid de kommunala arbeten, som eventuellt komma att påbörjas. Då vi icke nekat att avresa till A K :s arbeten synes det oss, som om fattigvårdsstyrelsen icke äger befogenhet till att neka oss och våra familjer behövtligt understöd. Vad beträffar Arbetslöshetskommitténs diktatoriska beslut att utestänga oss från kommunalt arbete, så har den här säkerligen gått utom sin befogenhet, helst som inga giltiga skäl förefinnas till fattande av ett dylikt beslut. Genom dessa båda institutioners förfarings-

sätt synes det oss, som om man helt enkelt skulle vilja tvinga oss och våra familjer till svält och umbäranden, såvida vi ej kunna erhålla något arbete å den öppna marknaden.

Belysande för Arbetslöshetskommitténs tillvägagångssätt i hela denna sak är att man till arbete vid A K uttagit sådana personer som äro gifta och familjeförsörjare. Uppenbart har Arbetslöshetskommittén icke handlat med kommunens bästa för ögonen, ty sunda förnuftet säger att om dessa personer avrest till A K skulle den arbetsförtjänst de där lyckats erhålla ej räckt till försörjning av både dem själva och deras familjer. Alltså hade fattigvårdsstyrelsen ävenledes i detta fall fått träda hjälpande emellan.

Enligt nedanstående skulle följande i Arbetslöshetskommitténs prot. nr. 9, §3 omnämnda personer jämte familjer enl. fattigvårdsstyrelsens prot. (bil. 10) vara dels utestängda från kommunalt arbete dels icke erhålla understöd fr.o.m. den 2 april till dato:

Bernard Nordström	hustru	2 barn
Karl Eriksson	hustru	4 barn
Gustav Karlsson	hustru	5 barn
Elias Andersson	hustru	3 barn
Harald Linddal	hustru	2 barn
David Danielsson	hustru	4 barn
Rikard Andersson	hustru	2 barn
Sven Hugo Karlsson	hustru	--
Martin Andersson	hustru	1 barn
John Lilja	hustru	5 barn
Karl Joelsson	hustru	7 barn

Summa: 11 män, 11 hustrur, 35 barn

Med stöd av vad som anförts få vi härmed anhålla att Konungens Befallningshavande i Östergötlands län omedelbart måtte upphäva de beslut som av Hällestads Arbetslöshetskommitté och fattigvårdsstyrelse fattat enligt bifogade bilagor n:ris 9 och 10

Hällestad den 24 april 1932

Karl Eriksson, Jogestorp Prästköp

Vid utslag bör resolutionen sändas till:

*Karl Eriksson Jogestorp, Prästköp
Gustav Karlsson Sandfallet, Prästköp
John Lilja Grytgöl
David Danielson Stigstorp, Grytgöl
Rikard Andersson Kattorp, Hellestad
Harald Lindahl Ekbacken, Prästköp
Sven Carlsson Prästköp
Karl Joelsson Stigstorp, Grytgöl
Bernhard Nordström Lötenborg, Hellestad
Elias Andersson Sättraborg, Hellestad
Martin Andersson Dalen, Prästköp*

Brevet kom som kulmen på en konflikt mellan en grupp arbetslösa och ledningen för den Arbetslöshetskommitté som hade att försöka lösa den tidens svåra arbetsmarknadsproblem här i Hällestad. Givetvis hade under de månader som gått innan brevet skrevs också personliga motsättningar mellan kommitténs medlemmar och grupper av arbetslösa uppstått och förstärkts men vi får inte glömma att under hela mellankrigstiden, 1919-1939, var arbetslösheten i Sverige hög – ständigt

över 10 procent. Givetvis drabbades då även våra bygder och året 1932 var här i Hällestad ett för många familjer svårt år.

Den 5 december 1931 utsåg Hällestads kommunalfullmäktige en Arbetslöshetskommitté under ordförandeskap av Carl Daniel Burén och denna kommitté lämnade i början av år 1933 följande rapport till Statens Arbetslöshetskommission i Stockholm:

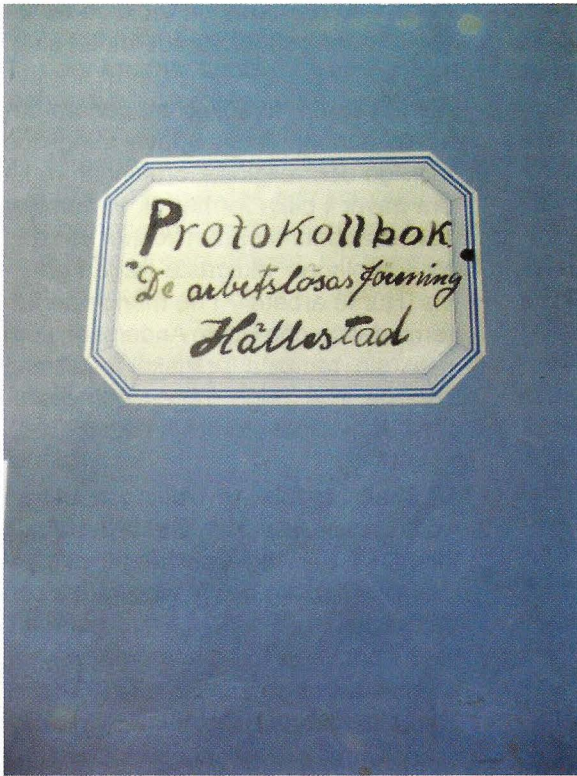
Sammandrag av Hällestads Arbetslöshetskommittés rapporter till Statens Arbetslöshetskommission Stockholm

	Anmälda arbetslösa			Antal arbetslösa sysselsatta vid									Hjälpsökande som ej erhållit arbete	Anmärkningar			
				Statliga reservarbeten			Kommunalta reservarbeten utan statsbidrag			Summa anställda							
	1	2	Sa:	1	2	Sa:	1	2	Sa:		1	2			Sa:	1	2
1932																	1=Försörjningspliktiga 2=Icke försörj.pliktiga
Jan	21	9	30	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	21	9	30	
Feb	43	40	83	-	-	-	5	5	10	-	-	-	10	38	35	73	
Mar	22	23	45	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	22	23	45	
Apr	22	19	41	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	22	19	41	
Maj	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Juni	3	4	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	4	7	
Juli	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Aug	3	4	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	4	7	
Sept	8	12	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	12	20	
Okt	6	17	23	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	17	23	
Nov	25	40	65	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	25	40	65	
Dec	32	46	78	4	1	5	-	-	-	-	-	-	5	28	45	73	
1933																	
Jan	49	41	90	13	4	17	11	4	15	-	-	-	32	25	33	58	
Feb	43	45	88	17	10	27	4	2	6	-	-	-	33	22	33	55	
Mar	25	26	51	15	-	15	5	-	5	-	-	-	20	5	26	31	
Apr	31	35	66	14	8	22	8	2	10	-	-	-	32	9	25	34	
Maj	30	40	70	11	8	19	4	1	5	5	6	11	35	10	25	35	

Den här rapporten visar hur säsongsbetonad arbetslösheten var men också hur svårt stat och kommun alltför länge hade haft att skaffa fram arbeten som kunde ge åtminstone existensminimum åt de arbetslösa och deras familjer som eljest var utlämnade till att söka hjälp hos kommunens fattigvårdsstyrelse. Att observera är att även när "reservarbeten" under de första månaderna 1933 började komma igång var ändå mer än hälften av de arbetslösa utanför den av stat och kommun ordnade verksamheten.

Ungefär samtidigt som kommunalfullmäktige utsåg en Arbetslöshetskommitté bildades "De arbetslösas förening" med ett första bevarat protokoll

daterat Tallberga 8 december, 1931. Ordförande var Elias Andersson och föreningen hade då 21 medlemmar. Så fort någon fick ett arbete måste han enligt stadgarna lämna föreningen och det fick som följd att vissa medlemmar periodvis lämnade föreningen för att efter en tid återkomma. Det här betydde att även styrelsens sammansättning av och till kom att ändras. Dessutom fanns ett krav på närvaroplikt. Om någon var borta från två möten i följd och inte kom på det tredje uteslöts han. Det hölls möten varje vecka fram till mitten av april 1932 då verksamheten i föreningen tycks ha avstannat för att på nytt tas upp i december samma år.

Här fanns nu alltså två parter: "Arbetslöshetskommittén" under C D Burén och "De arbetslösas förening" med först Elias Andersson senare Karl Eriksson som ordförande. Motsättningarna var givna och konflikt skulle komma men vi skall först se hur medlemmarna i "De arbetslösas förening" försökte få hjälp utan att behöva söka fattigvård när inga arbeten tycktes komma från vare sig stat eller kommun.

På mötet 9 december, 1931 kom man överens om att listor skulle lämnas ut på olika platser och till olika föreningar för att ge möjlighet att lämna bidrag. För att få en opartisk kontroll av insam-

lingslistorna beslöts att två personer utanför föreningen skulle utses som kontrollanter. Det blev två Borggårdsbor: Edvin Andersson och Otto Carlsson (Algstrand). Vid mötet 21 december visade det sig att resultatet av insamlingen blivit 391:45 samt "in natura" 30 kg mjöl och 50 kg potatis. Av det här fördelades nu bland medlemmar mjöl, potatis och 380 kr. (10 kronor lämnades till en familj vid Sonstorps Bruk som ej tillhörde föreningen). Återstoden 1:45 sparades för oförutsedda utgifter!

På nyåret togs som diskussionsfråga upp: "Huru skola vi få ihop några pengar till utdelning?" Resultatet av diskussionen blev att olika medlemmar fick i uppdrag att försöka skaffa lokaler i bland annat

Ljusfallshammar och Grytgöl så att basarer och danser kunde ordnas.

Kommittéer tillsattes och snart kunde positiva resultat lämnas: så gav "balen" i Grytgöl en behållning av 45:60 och basaren i Prästköp 101:18. Till det kom att verkstadsklubben i Borggård anslag 50 kronor och "Kooperativa" i Prästköp lämnade 25 kronor i form av varor. En basar i Tallberga gav 32:03 och Missionsförsamlingen i Ås lämnade 52 kronor. Redan den 1 februari 1932 kunde 163:50 delas ut till 26 medlemmar och den 25 februari 1932 kan vi i en revisionsberättelse se att 334:50 kunnat delas ut bland föreningens medlemmar.

När föreningen sedan återupptog sin verksamhet i slutet av år 1932 med nyvald styrelse och 13 medlemmar beslöts på sammanträdet den 7 december 1932 att 24 listor skulle utlämnas i olika affärer och skickas till fackföreningar. Senare beslöts på förslag av Elias Andersson att olika religiösa föreningar skulle uppvaktas. Dessa svarede snabbt att efter helgerna skulle en insamling ske. Så kunde den 21 december 1932 utdelning ske av insamlade 175:90. Efter att 5:90 anslagits till "stämpel, papper, och porto" fördelades 170 kronor bland 14 personer: gifta medlemmar fick 14 kronor och ogifta 9 kronor.

Insamlingarna fortsatte och av en revisionsberättelse från den 29 mars 1933 framgår att under första delen av året hade 203:90 utdelats som kontant understöd och dessutom hade bland medlemmarna fördelats 60 kg potatis, 15 kg rågmjöl och en halv tunna kålrötter. I kassan fanns sedan kvar 28.50!

Vid det sista protokollförda sammanträde som finns i protokollsboken "De arbetslösas förening Hällestad" upplästes och godkändes revisionsberättelsen från mars men som viktigaste punkt togs frågan om föreningens framtid upp. Efter livlig diskussion beslöt mötet att man skulle försöka hålla liv i föreningen och protokollet slutar: "Därför tillsattes en kommitté på tre man, med uppdrag att försöka samla de arbetslösa inom kommunen till gemensam sak. I nämnda kommitté invaldes Edvin Andersson, Axel Jakobsson och Harry Andersson. Som tiden var långt framliden beslöts att avbryta

mötet och ordföranden tackade för visat intresse och förklarade mötet slut."

Men även om försöken att genom basarer, danser, listor, uppvaktning hos fackliga och religiösa föreningar vädja om gåvor i olika former till de familjer som drabbats av arbetslöshet var den för föreningen viktigaste frågan givetvis "Hur få arbete"? I de många debatterna deltog ofta Edvin Andersson som med sin radikala politiska inställning givetvis ville vidga frågan och diskutera "Arbetslösheten i sin helhet".

Vi skall nu följa utvecklingen utifrån vad protokollen för "De arbetslösas förening" berättar fram till att skrivelserna till länsstyrelsen formulerades och skickades.

Redan vid de första mötena i december 1931 fördes alltså livliga diskussioner om "arbetslösheten" och man beslöt att uppvakta den nyligen tillsatta Arbetslöshetskommitténs ordförande disponent Burén för att som man skriver "visa densamme att något måste göras för de många arbetslösa". Uppvaktningen skulle ske så mangrant som möjligt med samling i Grytgöl. När inget resultat nåddes av första uppvaktningen beslöt man att fortsätta samlas och söka påverka kommissionens ordförande. De ständiga besöken irriterade Burén som enligt uppgift vid något tillfälle demonstrativt skall ha öppnat ett fönster för att visa att han ville vädra ut de besökande. I protokollen kan också tidigt spåras en viss rädsla för att bli skickad till statliga AK-arbeten utanför kommunen och föreningen beslöt att till ordföranden C D Burén framföra

vissa "krav": arbete bör igångsättas så fort som möjligt, Arbetslöshetskommittén bör snarast kontakta vägstyrelsen och kräva att arbeten sätts igång och dessutom skulle kommunalstyrelsens ordförande kapten Arvid Burén (bror till CD Burén) uppvaktas och krav ställas att kommunalfullmäktige snarast tar upp arbetslöshetsfrågan till behandling.

Samtidigt diskuteras hur opinionsmöten skall kunna organiseras och så givetvis nya uppvaktningar hos C D Burén.

Den 8 februari kunde rapporteras att Arbetslöshetskommittén förberett arbete "å Getryggen" (vägen mellan Ljusfallshammar och Grytgöl) men då endast för familjeförsörjare. Reaktionen blev stark och beslut togs om ny uppvaktning hos Burén för att poängtera att även ungarlarna skulle beredas arbete. Den uppvaktningen skulle ske av enbart ungarlar medan familjeförsörjarna skulle uppvakta fattigvårdsstyrelsen om högre understöd. Givetvis var Burén både pressad av uppgiften att ordna arbeten och de ständiga uppvaktningarna från de arbetslösa och resultatet av den här uppvaktningen av ungarlarna blev "noll, ty något arbete åt dessa hade nämligen ej tänkts på, så de skulle i fortsättningen få klara sig bäst de kunde" Kanske skulle ett 10-tal familjeförsörjare få arbete men ingen klarhet kunde erhållas om de ekonomiska villkoren för de som skulle beredas arbete. Uppvaktningen hos fattigvårdsstyrelsen hade inte heller givit något resultat. Det gällde att vänta och se!

Arbetet på "Getryggen" skulle så påbörjas den 25 februari – med två arbetslag om 5 man vardera. Samtidigt meddelade Arbetslöshetskommitténs vice ordförande Torngren vid ett medlemsmöte den 29 februari att 5 av 15 familjeförsörjare skulle beredas arbete vid statliga AK-arbeten utom socknen - banbygge Ulricehamn/Jönköping – och att anmälan av alla skulle ske dagen efter – den 1 mars. De uttagna skulle vara resfärdiga till 7 mars och ingen utrustning skulle erhållas. Nu uppstod en häftig diskussion och någon påpekade att det fanns fullmäktigebeslut på att ingen fick skickas utom socknen utan att fullmäktige först hörts och att de som skulle till statliga AK-arbeten hade rätt till arbetskläder och vissa kontanter. Detta förnekar Torngren. En kommitté tillsätts – Birger Andersson, Erik Karlsson, Folke Söderström och Viktor Larsson – för att söka svar på frågorna hos ex Bernhard Johansson Sonstorp (radikal socialdemokrat anställd på NÖJ).

Den 1 mars tycks ingen ha inställt sig och på mötet 7 mars kommer meddelande att de familjeförsörjare som ej anmält sig inte längre skulle få något kommunalt understöd. Arbetslöshetskommittén under Burén hade vänt sig till Fattigvårdsstyrelsen och trots att dess ordförande Gustaf Siljedahl röstat emot hade styrelsen beslutat att stödja Arbetslöshetskommitténs ordförande C D Buréns krav på indragning av allt kommunalt stöd. När sedan också arbetet på "Getryggen" avbröts togs beslut om att de som vägrat anmäla sig till arbete utom socknen - det var nu 26 mars fråga om arbete vid Kvistrums-

vägen, Falerum - ej heller skulle beredas arbete inom socknen. I de upprörda diskussioner och uppvaktningar som kan spåras i protokolls-boken "De arbetslösa förening Hällestad" talas nu också om att sända arbetslösa till Kalbo tvångsarbetsinrättning.

Så kommer i protokoll den 18 april beslutet i §5: "Mötet föreslog att en klagoskrift borde insändas till länsstyrelsen om Arbetslöshetskommitténs och Fattigvårdsstyrelsens beslut. Mötet beslöt att utse två personer att anskaffa erforderliga papper. Mötet utsåg G Karlsson och H Linddal. Mötet föreslog handlingsfrihet åt ovannämnda personer." Skrивelsen formulerades och ankom som nämnts till Länsstyrelsen den 26 april.

På Länsstyrelsen agerade man snabbt och redan samma dag skickades meddelande till landsfiskalen i Hällestad att "skyndsamligen" inkräva yttrande av Hällestad sockens arbetslöshetskommitté och fattigvårdsstyrelse.

Jag har här huvudsakligen följt det material som kan spåras i protokolls-boken "De arbetslösa förening Hällestad". I en kommande studie skall vi följa närmare vad protokoll från Kommunalfullmäktige, Fattigvårdsstyrelse, Arbetslöshetskommitté och givetvis vad C D Burén själv har att säga om konflikten våren 1932.

LOPPIS

Hembygdsgården i Hällestad

Torsdagen den 14 juli, 2011 kl. 10.00-16.00

Vill Du sälja? Ring då:

Gösta 0122-502 01
Rolf 0122-169 08
Marianne 0122-603 58
Harald 0122-600 75
Birgitta 0122-500 10

Vi behöver veta hur många som vill sälja för att planera inför arrangemanget. Ring gärna och berätta om Du är intresserad.

Styrelsen för Hällestads Hembygdsförening

FRIVILLIGA BRANDKÅREN

Lars-Erik Thorsell

Hällestads frivilliga brandkår bildades 1929 på initiativ av Karl Johansson och Gunnar Danielsson. En förfrågan utgick till befolkningen och 18 man förklarade sig villiga att delta från starten.

Kåren var ideell och ekonomin var från början ett stort problem. Östgöta Brandstodsbolag donerade dock tusen kronor i kontanter och en lika stor summa fick lånas i bank. För dessa pengar inköptes en motorspruta och trehundra meter slang. En brandbil beställdes men leveransen dröjde till året därpå. Under de första åren fick man även några tillfälliga bidrag från kommunen.

Brandmännen utförde ett uppoffrande arbete. Någon ersättning för förlorad arbetstid utgick inte. Enda kompensationen som kunde utgå var ersättning för ev. förstörda kläder.

Vid 15-årsjubileet 1944 rapporterades att brandkårens fasta tillgångar hade ett värde av tjugotusen kronor och bestod av två brandbilar med tillhörande motorsprutor och slang.

Östergötlands Dagblad skriver i en artikel år 1944 bl.a. följande: "En praktisk och intressant sak i samband med alarmeringen av brandkåren är att fru Svensson, som står för telefonstationen, hjälper till när ett larm inkommer så larmar hon direkt alla medlemmar av elitkåren. Snabbare och effektivare kan det knappast bli!"

1960 bildades en ungdomsbrandkår bland annat för att ungdomarna skulle få sysselsättning på fritiden. Grabbarna på bilden är sittande längst fram Leif Jansson och Lars-Erik Persson. Övriga från vänster är Magnus Johansson, Roland Johansson, Jan Siljedahl, Curt Andersson, Björn Melin och Roland Fransson. På ytterkanterna står ledarna Seth Franzén och Stig Johansson. Bilden är tagen av David Rosén, Hällestad.

FOTBOLL MED MUNTRATION

Gustav Johansson

Allt började med en inbjudan från Degeröns IF till seriespel i fotboll. Året var 1932, det var dåliga tider med stor arbetslöshet, men spela fotboll kunde man ändå. Det året deltog lag från Ljusfallshammar, Tjällmo, Kristberg, Degerön, Zinkgruvan och Mariedamm. År 1933 utökades serien till 10 lag, Grytgöl, Borggård, Närkesberg och Askersund tillkom och lagen spelade i den s.k. "Gärds-gärds-serien". Seriespelet fortsatte även under 1934, men då med färre lag.

I Ljusfallshammar fanns en fotbollsplan vid Karstorp. Den var liten och i dåligt skick så nu fick alla hjälpas åt att få ordning på planen, att få den jämn och större. Alla ställde upp och planen blev klar till seriespelet 1933. Vid Karstorp fanns också ett gammalt hus som användes som omklädningsrum, senare byggdes en ny barack. I samband med matcherna togs inträde, 35 öre. I Grytgöl låg fotbollsplanen nedanför herrgården vid Gölen och i Borggård på samma plats som idag.

Ljusfallshammar hade ett lag sedan länge och nu började hårdträningen inför seriespelet. Laget måste också ha en ny dress. Det blev till slut svarta byxor och orange tröja. Till det behövdes strumpor, de blev randiga i samma färger och stickades av Hulda Johansson som hade stickmaskin.

Lagledare var Harry Nyström. Harry arbetade till vardags på Ljusfallshammars Fabriksaktiebolag och på

fritiden var han aktiv i Logen Ljusstrålen där han under många år skrev texter och sånger till ett antal revyer. Han var också duktig att teckna och måla, han målade ofta alla kulisser till revyerna.

Men, åter till fotbollen. Harry höll ordning på det mesta och med hjälp av hans diktartalang hände det att han hittade på hejramsor under pågående match. Ljusfallshammar hade tidigare vunnit en hemmamatch mot Grytgöl. Efter det värvade Grytgöl två spelare från Ljusfallshammar, så inför returmötet var spänningen stor i de båda samhällena. I Grytgöl sa man "nu ska Hammern få". Det var inte bara fotboll i Grytgöl den här dagen, det var även simuppvisning vid Dammen med deltagare från Norrköping. Matchen var hård och jämn, med fördel Ljusfallshammar, och klacken hejade friskt. Från Grytgöls-klacken hördes endast "ut med domar'n". Domaren kom från Regna. Vid den här tiden tillverkades stängselnät på fabriken i

Grytgöl och Harry skaldade då: "Ta ett nät och hägna omkring domar'n ifrån Regna, heja, heja." Matchen fortsatte och strax innan den var slut kom nästa ramsa från Ljusfalls-klacken: "Efter denna prima spisning går vi nu på simuppvisning – heja, heja, heja."

Spelplanerna var dåliga och ofta saknades omklädningsrum. Målnät saknades också, därför hade man alltid en särskild måldomare.

Vid ett tillfälle, när Ljusfallshammar spelade i Närkesberg, var Ivan "Rökstorparn" Johansson måldomare vid Närkesbergsmålet. Bollen gick ut över kortlinjen och domaren blåste för inspark. Ivan protesterade högljutt "det var hörna här"!! Målvakten sparkade ut bollen på planen, så går han bort och ger Ivan en örfil med orden "det är inte du som dömer, det är domar'n"!

Det var ofta mycket folk på matcherna och det var spännande och roligt både på och bredvid planen. Så var det match i Borggård och Borggårds spelare hade alla "artistnamn", t.ex. Bagarn, Smoking, Kneip, Budda, Tyris och Fylax. Ljusfallshammar hade i Torsten Löfberg en snabb ytter, så Kneip hade svårt att hänga med och inte heller Gullan Ståhlbom, en av Borggårds mest hängivna supportere, kunde med sitt paraply hindra Torsten från att komma fram så många bollar rann in i målet bakom Bagarn.

I Ljusfallshammars lag spelade också bröderna "Viktor" (de kallades så efter sin far Viktor Andersson), d.v.s. John Andersson, Arnold Andersson och Sigurd Andersson. John stod i mål, han var lång och stor och duktig som målvakt med stor räckvidd och han slängde sig oförskräckt efter alla bollar. Arnold spelade centerhalv och Sigurd var vänsterback.

Vid matcher i Borggård, Grytgöl och Ljusfallshammar cyklade lagen dit, men när det var match längre bort i t.ex. i Degerön eller Askersund körde Fritz Karlsson eller Edvin Sjöberg buss. Supporterens kunde då också följa med för att heja på sitt lag.

Fotboll är kul och även idag kan det hända att det går livligt till både på och vid sidan av planen...

**Bli medlem i
Hällestads
Hembygdsförening**

UTFLYKT 18 SEPTEMBER 2010

Uno Samuelsson

Den 18 september anordnade Hembygdsföreningen en utflykt. Det var en minst sagt regnig lördag, men 10 personer trotsade vädret och följde med. Vi började vid Trolleflod som var den högst belägna anhalten på järnvägen mellan Norrköping och Örebro. Lastkajen var flitigt utnyttjad när tågtrafiken flöt på. Två torvströfabriker fanns och mycket skogsprodukter forslades med järnväg.

Så for vi vidare på den väg AK-arbetarna byggde i slutet av 1920-talet. Den bro vi passerade var fram till 1958 Östergötlands längsta träbro, numera är bron av betong. Vid samma plats, vid änden av sjön Lyren, byggdes sommaren 1941 en barack för boende till folk som skulle utbilda sig till skogsarbetare. Baracken fick också tjänstgöra som flyktingförläggning och efter kriget flyttades den till Haddebo och blev fritidshus.

Så kom vi till Lyrbodamm där Grytgöl en gång i tiden hade dämningrätten. Där byggdes också en stuga för dammvakten. En av de som vaktede dammen var en känd person från Godegårds Säteri, Karl Gustav Davouft, gift med Gustava Grill.

Nästa anhalt var Lyrso, som är en mycket gammal gård. Från början fungerade den troligen som fåbod för Ljusfalls bönder. Så småningom

byggdes flera hus på Lyrso. Numera är alla rivna, förutom ladugården och en bod. På den öppna platsen kan man se djur gå och beta. Djuren tillhör en lantbrukare i Ljusfallshammar, så man kan säga att cirkeln är sluten.

Strömfallet passerade vi också, liksom Björnmossen där en tragisk historia utspelades 1899. Väl framme vid Folkström kunde vi gå in i kyrkan där Lennart Samuelsson berättade om olika byggnader i Folkström. Han började med huset där vi befann oss, skolhuset som också fungerade som gudstjänstlokal. Han berättade vidare om Brukshandeln som senare blev Folkströms Skola 1874-1949, Boströmsstugan som fungerade som en slags poststation fram till 1930-talet. Det finns fotografier på hur herrgården såg ut. Nu finns bara flygelbyggnaderna kvar på platsen. Lennart berättade också om den gamla kvarnen, man vet vilka som varit mjölnare sedan 1690-talet. Så till sist den gamla kyrkogården där begravingar skedde mellan 1871 till cirka 1900. Varför ser kyrkogården ut som den gör? Det är kanske något för kyrkorådet att ta tag i.

Efter rundvandringen berättade Lennart också om kyrkogeln och dess konstiga och smålustiga historia.

KYRKOGRÅDEN I FOLKSTRÖM

Lennart Samuelsson

1869 fick brukspatron P A Wassrin Kungl. Maj:ts tillstånd att anlägga begravningsplats i Folkström. 1870 utfördes arbetet med att iordningställa densamma. Det tog lite tid. Brukspatron var bortrest under juli månad 1870 och den 23 skriver han i sin dagbok så här: "Det var ledsamt att se allt som blivit fel under bortavaron. Staketet kring begravningsplatsen var mindre än lovats och stenfoten högre än väntat. Staketet tas ner. Kyrkogården blev dock snart färdig. Den 14 augusti invigdes den av pastor Emanuelsson."

1869-09-26 upplästes den av brukspatron P A Wassrin hos Kungl. Maj:ts gjorda ansökan om erhållande av nådigt tillstånd att vid Folkströms Bruk få anlägga begravningsplats. Denna ansökan understöddes av församlingen.

Enär vid begagnande af den här med Kongligt tillstånd anlagda Begravningsplatsen hittills saknats Bårkistor, så har jag för att der nyttjas inköpt och skänkt 3 Gådara, hvar om 8 Alnar längd samt anhåller att detta ansecknas på samma praxer som angår hvarande Orgwerks Bårkistorna förvaras tillvidare af Stålbrännaren Jonson och anses billigt att vid begravingar vanlig afgift för dem lemnas och tillfaller honom som har värd om Begravningsplatsen och head dertill Hören. Folkström den 6 September 1873.

L. Almqvist.

1870-08-14 invigdes kyrkogården i Folkström av pastor Emanuelsson. Kyrkorådet i Hällestad har vid några tillfällen haft anledning att befatta sig med kyrkogården i Folkström.

1943-09-22 för bevisande av pietet mot hädangångna släktled inom församlingen framhölls av ordf. att Folkströms kyrkogård borde förses med minnestavla som utmärker platsen och tiden under vilken begravningar skett där etc. Ordf. fick i uppdrag att inkomma med förslag till lämplig minnessten eller kors av järn.

1944-02-02 beslöt kyrkorådet att minnessten skulle uppsättas på kyrkogården i Folkström. Anbud hade infordrats och antogs ett från Nelsons Stenhuggeri i Linköping om 200 kr. plus 1 kr. per tecken. 1944-02-02 läses: Enär kyrkogården i Folkström ej tillbörligt aktas beslöts att uppsätta en tavla med maning till vördnad för platsen samt anmoda arrendatorn att vaka över platsens helgd. Gräset fick slås och användas men någon betning fick ej förekomma.

1944-04-12 Kostnaden för stenen blev 325 kr. Sommaren 1944 restes stenen under pompa och ståt.

1951-08-30 Qvarfordt föreslår i kyrkorådet en uppsnyggning av kyrkogården i Folkström och han får i uppdrag att inkomma med förslag till åtgärder. Någon uppsnyggning förekom inte. Qvarfordt lämnade kyrkorådet några månader senare och ärendet glömdes bort.

I slutet av 1950-talet började ansvariga i Hällestads församling intressera sig för begravningsplatsen och detta resulterade i en viss uppsnyggning och att nytt staket sattes upp. Det var Gunnar Johansson och undertecknad som verkställde beslutet.

Det går inte säkert att säga hur många som blivit begravda på kyrkogården i Folkström. Det finns uppgifter om ett antal personer som är begravda på Folkströms kyrkogård och detta är också infört i församlingsböckerna. Detta gällde tydligen inte alla. När jag började syssla med de här frågorna så dök det upp personer som absolut hävdade att de hade släktingar som var begravda i Folkström trots att de inte är omnämnda i kyrkböckerna.

Här följer en lista över vilka som är begravda på Folkströms kyrkogård:

Carl Emil, död 14/9 1873, ålder 11 månader, 20 dagar, son till smeden Adolf Fredrik Forsberg och Erika Andersdotter, Folkström.

Maria Cecilia, död 25/11, 1879, ålder 1 månad 28 dagar, dotter till smeden Paul Malmlöv och Sofia Jansdotter, Folkström.

Tekla Maria, död 23/5, 1879, ålder 7 år, dotter till smeden Carl J Stenqvist och Maria Lindgren, Folkström.

Carl Fredrik, död 26/7, 1879, ålder 4 år, 8 månader, son till framlidne arbetaren Gustaf Hellström och Maria Math Jonsdotter, Folkström.

Anna Lena, död 30/3, 1882, ålder 20 år, dotter till stålbrännare Jonas Jonsson och Lena Erlandsdotter, Folkström.

Carl August, död 16/7, 1881, son till arbetaren August Ekenberg och Ida Charlotta Boström, Folkström.

Ernst Rudolf, död 13/10, 1883, ålder 2 år, 11 månader, son till skogvaktaren Jöns Ivarsson och Johanna Paulsdotter, Folkström.

Frans Hjalmar, död 10/10, 1883, ålder 4 år, 1 månad, son till statdrängen August Vilhelm Boström och Anna Lovisa Andersdotter, Folkström.

Hildegard, död 1890, ålder 1 år, dotter till snickaren Johan Emil Söderberg och Amanda Björn, Folkström.

Ernst Valter, död 8/11, 1896, son till arbetaren August Ekenberg och Ida Boström, Folkström.

Gustaf Teodor, död 1898, ålder 1 dag, son till pigan Hanna Elisabet Andersdotter, Hästfallet.

Det finns troligtvis flera som är jordade i Folkström, men det finns inte några dokument som bevisar detta. Så säger t.ex. efterlevande till brukaren av Simonhult att hans första hustru med säkerhet är begravd i Folkström. Hon hette Johanna Persdotter. Det finns flera personer som med bestämdhet säger att personer i släkten ligger begravda på Folkströms kyrkogård.

Någon gång under början av 1990-talet sålde Sveaskog arrendegården vid Folkström och kyrkogården följde med i köpet. Lantmäteriet bekvämade sig inte att meddela församlingen. Församlingen hade vid denna tidpunkt avsett att iordningställa och i fortsättningen tillse, att inte den gamla begravningsplatsen helt förföll och växte igen.

ESS I SNICKERBOA

Spelinstrument, skrin, stolar
slöjdar'n Sören skickligt skapar.
Stolar större (Klara), stolar små (Anna)
Sonstorpsmodeller serietillverkas
säljs snabbt som sjuttan!

GJ

RAPPORT FRÅN "GUBBDAGIS"

Gösta Kronvall

Ett år går fort nu för tiden. Man märker det särskilt när man har fått uppdraget att försöka sammanfatta vad som tilldragit sig under det år som gått. För nytillkomna medlemmar i föreningen krävs kanske en förklaring till vad som avses med "Gubbdagis". Gubbdagis består av ett gäng äldre gentleman som uppnått pensionsåldern med bakgrund från olika yrken, vilket är till stor nytta för de olika uppgifter som uppstår vid skötsel av alla de byggnader som finns i föreningens ägo. Vi samlas varje onsdag kl. 09.00 under tiden mars-oktober, ytterligare medlemmar är välkomna att delta!

Första uppgiften för 2010 blev att försöka sätta gräsklipparen i brukbart skick. Det är stora ytor som ska underhållas så med åren har den fått utstå en hel del påkänningar. Eventuellt inköp av en ny maskin skulle kosta runt 40000 kr., vilket skulle anstränga ekonomin hårt. Arbetet med reparationen påbörjades och som vanligt var det även i detta fall mer att göra än det såg ut från början. En ny klippkåpa fick tillverkas, den fraktades till Hävla för galvanisering, med förhoppningen att den ska hålla längre. Nya lagerhus för knivarna tillverkades. Hjulen fick busas om. Lager och drivremmar byttes ut. Men när tiden för klippning kom var den åter i gång och till en kostnad

av 5200 kr. När gräsklipparen nu var i ordning behövdes en spolbrygga för att underlätta rengöringen. Bryggan uppfördes till glädje för vår "klippare" K-I Ljungberg.

Örtagården och rabatterna fick en upprensning efter vinterns vila.

Ett partytält med plats för 70 personer hade inköpts under vintern när priset var reducerat med 40%. Tältet består av 200 delar och för att kunna hålla ordning på alla delarna fick tre förvaringsboxar tillverkas. Tältet var till nytta och glädje under sommarens aktiviteter, men det medförde en del arbete för gubbdagis med både montering och demontering.

Under juni påbörjades arbetet med omläggning av taket på Madam Bruns stuga. Takpannorna kunde till stor del återanvändas, men det som fanns

under var verkligen från den gamla tiden. Taket i övrigt bestod av björknäver och lera samt regelverk. Efter ett mycket dammigt arbete i sommarvärmen kunde den norra delen av taket återställas. Till den södra delen av taket togs hjälp av en byggfirma med hantlangare från gubbdagis. Hösten hade börjat göra sig påmind och arbetshöjden på denna sida av stugan ansågs inte lämplig med tanke på "gubbarnas" balanssinne.

Allt gick bra och med hjälp av Mikael Baggmans transportör, den hade för övrigt en benägenhet att vända sig fel, kom takpannorna på plats.

I början av augusti kom så Gruvspelet där vi ansvarar för att läktarna kommer på plats. Efter spelet plockas läktarna ned och fraktas till Ullstorp för magasinering.

En stor upprensning i diverse byggnader gjordes under hösten. Bland annat rensades gammalt virke bort i körvandringen och konsoler sattes upp för att få en bättre överblick över vad som kan finnas.

Som sista uppdrag för året gick färden till familjen Johanssons sommarbostad belägen inne i skogen bakom Röja Gård. Familjen Johansson hade vänligheten att donera 1300 mycket fina, enkupade takpannor till föreningen – stort tack. Dessa pannor fraktades hem och befinner sig nu "under tak".

Denna återblick speglar en del av vad som kan finnas att göra i en hembygdsförening för att föra arvet från svunna tider vidare. Det är en skyldighet och ett ansvar vi har, som inte får glömmas bort.

När dessa rader skrivs har vintern tagit ett järngrepp alldeles för tidigt, men vi vet ju att vår kommer och med den en ny säsong för gubbdagis. Väl mött.

Föreningen riktar ett särskilt tack till:

Yngve Bäck som tillhandahållit byggnadsställning och transporter

Mikael Baggman för lån av taktransportör

Lennart Kronqvist för sockelputs av Rommetorpsladan

Stig Jansson för transport av transportör

Nils Lindahl för transport av transportör

I ETT ARKIV FÖRVARAS ARKIV

Aron Oskarsson

I början av 1930-talet insåg många medlemmar i olika folkrörelser att det var hög tid att se till att bevara dokument som skildrade rörelsernas första tid. Här i Finspång föreslog Arne Elmgren, lokalredaktör för Östergötlands Folkblad, att Axel A Carlsson – signaturen Ax.A. C-n – skulle åta sig uppgiften och börja med ABF:s arkiv. Axel A Carlsson var rätt person. Han hade i ett otal artiklar skildrat olika folkrörelser och han hade också nära kontakt med Tage Lindbom som i Stockholm förestod Arbetarrörelsens arkiv. Axel A Carlsson fortsatte sitt arbete till 1948 och då fanns alla insamlade dokument i Folkets Hus.

Arbetet att skapa ett arkiv för olika folkrörelser återupptogs 1968. Då var det Helge Berg som efter utbildning vid Vadstena Landsarkiv ordnade de olika arkiven och vi fick "Folkrörelsernas arkiv i Finspång". År 1973 flyttades arkivet ned till de gamla bagerilokalerna i Folkets Hus. Allteftersom föreningsväsendet ändrades började även föreningar som inte tillhörde de klassiska folkrörelserna att lämna sina dokument till arkivet och 1992 ändrades arkivets

namn till "Finspångs Föreningsarkiv".

I samband med att Folkets Hus nu - år 2010 - avvecklas och ersätts av ett Kulturens hus har det blivit nödvändigt att flytta arkivet och det finns nu i Kommunhuset. I Finspångs Föreningsarkiv förvaras givetvis även ett otal dokument med anknytning till Hällestadsbygden. Här följer en förteckning över arkivhandlingar med direkt anknytning till bygden:

Svenska Skogs- och Flottningsarbetareförbundet avd. 400, Folkström
-"- -"- -"- -"- -"- avd. 524, Sonstorp
Svenska Träindustriarbetareförbundet avd. 120(195), Ljusfallshammar
Svenska Metallindustriarbetareförbundet avd. 259, Grytgöl
Svenska Metallindustriarbetareförbundet avd. 318, Ljusfallshammar
Svenska Gjutareförbundet avd. 47, Haddebo
Svenska Gjutareförbundet avd. 131, Ljusfallshammar
Borggårds Verkstadsklubb
Borggårds Bruks Arbetares Hjälpfond
Grytgöls Ungsocialistiska Klubb
Ljusfallshammars SDUK
Grytgöls SDUK
Grytgöls Arbetarekommun
Rämninge Lokala Samorganisation
Sonstorps Socialdemokratiska Arbetarekommun

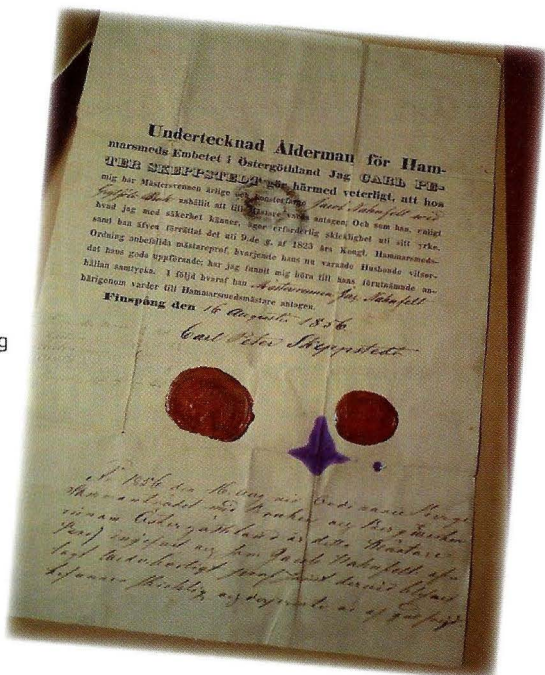
Prästköps Arbetarekommun Ljusfallshammars Socialdemokratiska Arbetarkommun
 Borggårds Socialdemokratiska Ungdomsklubb
 Borggårds Folketshusförening
 Ljusfalls Elektriska Distributionsförening u.p.a.
 Grytgöls Idrottsklubbs Arkiv
 Ljusfallshammars Sportklubb
 Borggårds Sportfiskeklubb
 Borggårds Sjuk-och Begravningskassa
 Sonstorps Blåbandsförenings Studiebibliotek
 Logen 1607 Botvids Studiecirkel, Grytgöl
 Sonstorps Handelsaktiebolag
 Sonstorps Arbetareförening, Sonstorp
 Grytgöls Frysfackförening
 Länneå Ljusfalls Kyrkliga Syförening
 Ljusfalls Bastuförening u.p.a., Ljusfallshammars
 Ljusfallshammars Vägbelysningsförenings Arkiv
 Sv. byggnadsarb.förb. avd. 435 Hällestad (bildades 1936) 1946-1962
 Sv. Lantarb.förb. avd. 551 Hällestad 1 handling 1950
 De arbetslösas Förening, Hällestad 1931-1933
 Hällestad soc. dem. Arbetarekommun (bildades 1910) 1910-1975
 Hällestad Arbetarekommuns Samarbetskommitté 1944-1950
 Hällestad soc. dem. Förening (bildades 1975) 1975-2000
 Hällestad kristna socialdemokrater 1 band 1954-1958
 Häll estads soc. dem. Kvinnoklubb (bildades 1934) 1934-1984
 Hällestad SDUK-Seger 1917-1918- Hällestad kommunistiska Ungdomsklubb 1921-1
 Hällestad avdelningen av Centerpartiet (bildat 1917) 1942-2008
 Hällestad Elförening (bildades 1918) 1918-1996
 Hällestad Orienteringsklubb HOK (bildades 1968) 1968-1990
 Sveriges Centrala Begravningskassa lokalavd. 271 Hällestad 1934-1964
 Hällestad Allmänna Sjukvård 1958-1961 bunt
 Häll estads Arbetslöshetskommitté 1932-1933
 Hällestad MHF-avdelning (bildades 1960) 1960-1994
 Hällestad MHF- Ungdoms ~~avdelning~~-förening 1970-1986
 Hällestad Kretsloge 1905-1971
 Hällestad Konsumtionsförening (bildades 1917) 1917-1941
 Hällestad Pensionärsförening (bildades 1953) 1953-2001
 Oberles Industri AB Hällestad 1971-1980

Logen 3568 Stå Stark, Prästköp
 Logen Frihetsborgen 1114 av NOV, Borggård
 Ungdomslogen 1926 Fram av IOGT, Prästköp
 Ungdomslogen 458 "Ljus" av IOGT, Ljusfallshammar
 Logen 2129 Ljusstrålen , Ljusfallshammar
 Logen 3324 Folke av IOGT, Folkström
 Logen Vikingen, Sonstorp
 Logen 1150 Sonstorphopp
 Missionshuset i Ljusfallshammar
 Sonstorphoppens Förbrukningsförening
 Hällestads Konsumtionsförening
 Prästköps Konsumtionsförening
 Ljusfallshammars Konsumtionsförening
 Grytgöls Konsumtionsförening

Givetvis finns delar av Hällestadsbygdens historia även med i andra arkivhandlingar. Så finns exempelvis ett vackert mästarbrev utfärdat 1856 för mästersvennen Jacob Nahnfelt (Grytgöls Bruk) undertecknat av äldermannen Carl Petter Skeppstedt (Borggårds Bruk) bland handlingarna för Svenska Metallindustriarbetarförbundets avd 259.

I Föreningsarkivet förvaras 430 arkiv och antalet aktiva föreningar i arkivet är just nu 60. Ett enda dokument kan utgöra ett arkiv och stå vid sidan av ett arkiv som omfattar flera löpmeter! Finspångs Föreningsarkiv är anslutet till Östergötlands läns arkivförbund (ÖLFA), se www.olfa.nu

Du som har handlingar som du tycker bör bevaras - hör av dig!

Arkivets telefon är 070-280 0259 och du når arkivet via Finspångs bibliotek.
 Besökstid: mån – ons 10.00 – 12.00

KERSTIN ODLADE OCH BYGGDE STENMURAR I GRYTGÖLS BY

Lennart Samuelsson

Enligt vad som berättats här i trakten så fanns i forna tider en kvinna i Grytgöls By med ovanliga kroppskrafter. Det finns odlingar som uppkallats efter henne. De flesta, åtminstone de äldre, som bor i byn vet var "Kerstinmossen" ligger. De äldre talade också förr om att de fina stenmurar, som kan beskådas på olika ställen kring Grytgöls By, ska vara ett verk av denna Kerstin.

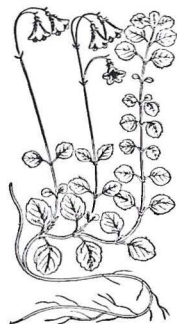
Efter noggrant studerande av gamla husförhårsprotokoll tror jag mig ha hittat en person som kan vara den omtalade Kerstin. Om det är hon, så heter hon Kerstin Persdotter och föddes den 9 april 1752. Hon var född i Grytgöl och hette egentligen Christin enligt födelse- och dopboken. Hennes föräldrar var Per Wattenström och Cathrina Johansdotter. Wattenström var ett känt smedsnamn som förekommer i längderna vid förutom Grytgöl också vid Folkström och Borggård.

Vid slutet av 1700-talet och i början av 1800-talet är hon piga på den gård som i våra dagar kallas "Olson-gården", först hos Waste Pehrsson och Kerstin Jonsdotter och sedan hos Peter Andersson och Anna Wastedotter. För det

mesta är det dock antecknat om henne, att hon vistas på ägorna hos någon av byns gårdsägare. Det betyder väl att hon bodde i någon liten backstuga kanske.

Tittar vi lite närmare på vad hon åstadkommit måste vi bli imponerade. Det är inte precis bara småsten i de murar som Kerstin anlade. Även om hon skulle ha haft någon hjälp emellanåt så är ändå hennes arbete värt all beundran.

1825 sägs om henne i husförhårslängderna att hon är hermafrodit och mantalsfri. Hon var alltså tvåkönad, hur nu prästen fått reda på detta. Efter 1830 är hennes namn försvunnet ur längderna. Hon blev omkring 80 år gammal, en hög ålder på den tiden.

SCREEN PRINT

Trycksaker ♦ Reklam ♦ Profilering

**Med trycksaker från oss
blir det en fullträff!**

**Vi siktar in oss
på dina önskingar!**

Brevpapper

Fakturor

Visitkort

Kuvert

Årsberättelser

Reklamblad

Broschyrer

Dekaler

NORRKÖPING

Lindövägen 72, Box 3092
600 03 NORRKÖPING
Tel/Fax 011-10-72 94

FINSPÅNG

Släntvägen 6
612 40 FINSPÅNG
Tel/Fax 0122-165 04, 419 66

Hemsida: www.screenprintab.se

E-mail: info@screenprintab.se

Tanka billigt och nära -

vinst för både dig och miljön

Kör du en omväg för att tanka billigare är risken stor att det kostar mer än du sparar.

Så gör både plånboken och miljön en tjänst och tanka på din lokala din-X. Det är nära och du får lågpris direkt i pumpen, oavsett hur du väljer att betala.

Välkommen!

din-X automatstation i Hällestad

Utmed riksväg 51, Tel. 0122-502 60

dinX

Lågpris nära dig